

En klassetur De luxe

Av tannlege Nils Erik Grønn

Åtte tidligere klassekamerater fra Farsund dro på langtur sammen i tre uker. Invitasjon var mottatt fra en velstående og meget generøs klassekompis.

Han har bodd og arbeidet i USA siden 1952, da vi var ferdig med 2. klasse på byens real-skole, eller middelskolen som det het den gangen. Han er gift med en norsk-amerikansk dame som han møtte der. Hva han har fått til der innen bygnings- og entreprenørfaget er meget imponerende. Nå ønsket han å forære oss tur og opphold i USA og cruise til Hawaii. Av de opprinnelige 17 i klassen var vi bare åtte av de gjenlevende som hadde helse og anledning til å takke ja.

Med to ledsagende ektefeller var vi 10 som startet fra Kjevik Lufthavn. Via Amsterdam og Minneapolis gikk ferden til Phoenix, hovedstaden i Arizona. Etter tre flybytter og 17 timer var vi fremme. Da hadde vi vært gjennom fire utrolig tidkrevende sikkerhets- og tollkontroller. De skulle det bli mange av før vi var hjemme igjen. Men som det heter; Better safe than sorry! Blir man utsatt for terror, særlig i luften, ligger man dårlig an. Med det var ikke fritt for at det hele kunne bli litt komisk til tider. Det er jo godt å kunne le når du skal stå i timevis uten mulighet til å sette seg ned et øyeblikk. Som da en av oss ble tatt ut av køen da han var blitt gjennomlyst. Hadde han eksplosiver hengende der under buksebeltet? Legeerklæring skrevet på engelsk opplyste om at det var satt inn metallprotese i hofteløddet. Men denne dokumentasjonen var ikke nok. Inn på et avlukke bar det og buksen måtte

Grand Canyon.

ned. Arrene overbeviste politifolkene. En annen gang markerte «snuse-bikkja» en liten bag. Eier ble raskt tatt til side. Bagen inneholdt frukt. Han rakk så vidt flyet.

Verten hadde bedt oss ta med noe norsk mel til komper. Dette hvite pulveret kunne jo se ut som kokain. Men det gikk godt denne gangen også, rent bortsett fra at mesteparten av posens innhold lå spredt i kofferten da vi kom frem.

I terminalen på Phoenix flyplass fikk vi en hjertelig velkomst av vår vert. Han kjørte oss til deres store og komfortable hjem i et av hovedstadens villastrøk hvor hans kloke og sjarmende livsledsager tok oss varmt imot. Her kunne vi nyte den gjestfrihet som amerikanerne er kjent for.

Spanske fransiskanermunker var de første som kom til denne del av landet som senere ble en del av USA. Året var 1539. Området var da befolket av fire indianerstammer. Av disse er det vel Apachene som vi husker best fra guttebøkene. Papago-indianerne ga området navnet Arizonac, som på deres språk betyr «liten kilde». Av amerikanerne i dag omtalt som the Grand Canyon State. De fleste indianerne lever i dag i statens 17 reservater. Det gunstige klimaet og et vell av attrak-

sjoner har gjort turisme til statens fjerde viktigste inntektskilde. Bomullsproduksjon er den fjerde største i USA.

De neste åtte dagene rakk vi å få med oss utrolig meget. Litt shopping, men mest sightseeing i denne mangfoldige delstaten i det sydvestre hjørnet av USA. Den største naturopplevelsen var utvilsomt Grand Canyon, en av jordens mest storslåtte erosjonsdaler. I løpet av ca. seks millioner år ble den skåret ut av elven Colorado i et fjellplatå som varierer i høyde fra 1 500 til 3 000 m.o.h. og, som fortsetter å grave, i dybde så vel som i bredde. Lengden er over 450 kilometer og danner grense mot California og Mexico. Men på dens lange vei til havet i Mexico Bay blir den stengt av Hoover Dam, et av verdens største damanlegg. Eter å ha drevet turbinene i kraftverket ved foten av den 200 meter høye demningen, renner den videre og blir gradvis mer vannrik på grunn av bi-elver.

Las Vegas i staten Nevada (= snødekket) består tilsynelatende mest av svære hoteller, de fleste i luksusklassen med plass til fra tusen til tre tusen gjester. «Everything is big in the states» sa en av mine amerikanske fettere med stolthet.

Lufttemperaturen var ganske høy, men ikke plagsom grunnet den tørre

luften. Plagsom var derimot airconditionerene av og til. Det virket som amerikanerne stadig kjører dem på full guffe. Derfor kunne det bli litt småkaldt hvis du satt på feil sted. For eksempel på restaurant eller i teateret. Vi var heldigvis rådet til å ta med oss en tynn genser når vi skulle ut.

Las Vegas er mest kjent for sine casinoer. Dem er det mange av. Ingen av oss falt for fristelsen til å forsøke seg ved spillebordene. Med årsbesøk på gjennomsnittlig fire millioner mennesker fra hele verden havner det nok noen milliarder i casinoene. Vi brukte heller litt penger på shopping i svære varemagasiner. Og vi fikk mye for pengene sammenliknet med hva du får i Norge. Dollarkursen var da bare fem kroner og de har ikke 25 prosent moms.

Verten hadde skaffet oss billetter til musikalen «Phantom of the Opera» av Lloyd Webber. Den har gått sin seiersgang rundt om i verden i flere tiår. De flotte sangstemmene ble ikke overdøvet av orkesteret til en forandring, slik at en kunne få med seg librettoen. En stor aften!

Neste stopp var San Diego, California. Byen ligger vakkert til ved Stillehavet og har cirka halvannen million innbyggere. Vår vert eier en svær takleilighet i en av fem høyblokker, med 360 graders utsikt til byen og en svær badestrand like ved. Så mange skip, seilskuter og lystfartøy av alle slag og størrelser kommer vi neppe til å se igjen på én gang.

Av de mange interessante steder vi oppsøkte i byen og nære omegn, skal jeg bare nevne ett: «Sea World». Der var hval, sel og delfiner, dresserte pat-

Typisk hvit sandstrand på Hawaii.

tedyrt som utførte de utroligste kunststykker foran et ellevilt publikum i amfiet rundt. Spesielt gjorde fem delfiner uutslettelig inntrykk på oss da de synkronsvømte på rad i rasende fart for så plutselig å fare som raketter rett opp i luften så høyt som to ganger deres kroppslengde. I andre bassenger så vi sjøløver, hvite hvaler og svære isbjørner. I de mindre akvariene var der utallige forskjellige planter og smådyr som vi ikke har sett før. Og dette er bare litt av det utrolige mangfold som finnes på vår klode!

I Norge hører vi av og til folk si: «Det er jo typisk amerikansk». Det er vel litt dumt? De amerikanske delstatene er jo svært forskjellige, i størrelse, topografi, befolkningstetthet, økonomi, etnisitet og (religiøs) livssyn. Hvem er så den typiske amerikaner? Den typiske amerikaner er så forskjellig fra den andre typiske amerikaner som den typiske bergenser fra den andre typiske bergenser – og som en påskelilje fra en pinselilje, for å bruke en aforisme som journalist Gunvald Opstad benyttet da han skulle beskrive den typiske sørlending. Mitt inntrykk av amerikaneren: Uformell, vennlig, høflig. At han ikke taler «the King's English», er helt naturlig, synes jeg.

Etter ni dager startet del to av turen «over sjø og land»: Cruise til og mellom

de hawaiiiske øyer. De neste elleve døgn skal vi bo om bord på luksushotellet «Radiance of the Seas», et cruiseskip på 82 000 tonn. Hun har plass til 2 500 passasjerer, men bare 1 700 skal være med på denne turen. Heldigvis! Vi hadde sett henne ligge på redan i San Diego dagen før. På grunn av skipets svære dimensjoner og at den er så dyptgående måtte ombordstigningen skje i Ensenada rett over grensen i syd til Mexico. Dit ble vi kjørt i komfortable busser i et par timer. På veien passerte vi en liten by som heter Tijuana. Ringer det en klokke? «The Tijuana Brass» med Herb Alpert på trompet!

Etter sikkerhetskontroll og et lett måltid kan vi gå om bord. Etter at vertens kone er blitt med, er vi nå tolv sjelers. Vi setter kursen vestover nesten parallelt med den 25. breddegrad nord for ekvator med nordostpassaten aktenfor tvers. Det store skipet har romslige og meget komfortable lugarer med store senger og eget dusjbad og toalett. I glassveggen mot sjøen er der dør ut til egen «veranda». Betjeningen er alle engelsktalende og står nærmest på pinne for oss og er vennligheten selv.

Det blir tydeligvis lagt stor vekt på sikkerheten om bord. Første dag i sjøen blir det holdt livbåtmanøver

med instruksjon i bruk av redningsvest. Den er utstyrt med fløyte og lys som tennes automatisk når den kommer i vann. Fyrstikker og fyrtøy er ikke til salgs ombord, men det står askebegre plassert rundt på de åpne dekkene. Det finnes heller ikke stearinlys. De er erstattet av fastmonterte gasslys som likner stearinlys og gir en varm og hyggelig belysning på bordene i oppholdsrommene.

Nordmenns oppfatning av amerikanere er vel at de er svært opptatt av penger. Her om bord ser vi ikke kontanter fra vi går om bord til vi forlater skuta etter 11 døgn. Da vi gikk om bord viste vi frem våre VISA-kort, kortnummer blir notert og vi får tildelt et betalingskort. Alt blir betalt med dette. Dermed slipper vi å tenke på tips. Det tar verten seg av når vi forlater skipet for godt.

Hvordan føles det å være norsk blant bare utlendinger? Ikke noe problem. Ordet passasjer blir ikke brukt. Vi blir tiltalt og omtalt som gjester. De fleste er velstående øvre middelklasseamerikanere, men der er også europeere, asiater, afrikanere og folk fra Sør-Amerika og Australia. Vi er de

eneste norske. Men alle snakker engelsk, og alle passasjerene virker så glade og fornøyd med alt om bord. Vi ni som har vært i samme skoleklasse opptil 13 år, kjenner hverandre godt og er en godt sammensveiset gruppe. Men det betyr ikke at vi ikke kommuniserer med de andre. De fleste snakker godt engelsk. Selv har jeg seks år bak meg som student i Skottland og USA. Mobiltelefonen gjør det mulig for oss å finne de andre når vi ønsker det, det være seg om bord eller i land. I middagssalongen har vi fast bord for oss tolv. Ønsker man seg en stille stund for seg selv, er det bare å ta seg en tur på dekk.

Den mest tallrike gruppen ombord er faktisk besetningen. Maskinsjefen er italiensk, sjefen for cateringpersonalet er fra Bulgaria. Med kokker fra mange land er det duket for mange eksotiske retter. Mattilbudet er faktisk så spennende og variert at jeg tviler på om det går an å gjøre det bedre. Lunsj- og middagsoppekkningen er så overdådig at det nesten blir for mye av det gode. Men her er det bare å spise og nyte og helst la være å tenke på den tredjedelen av jordens befolkning som lever på sultegrensen eller under. Amerikanere er jo kjent for å være glad i mat og beveger seg nok for lite på egne ben. Det vises godt når de stiller i ettersittende t-skjorter og trange shorts.

Skipet har tretten dekk, kafeteriaer, fem flotte restauranter, noen med dansgulv, diverse barer og to svære spisesaler, biljardrom med gyro-opp-hengte bord slik at de alltid er i vater, også i sjøgang. Videre er her to svømmebasseng, ett av dem med rutsjebane for barna, samt massasjebad, minigolfbane på akterdekket og en svær kino- og teatersal med bar, et populært sted om kvelden. På fordekket er det landingsplass for helikopter. Selv om det er legekantor om bord, er det betryggende å vite at ved behov er det mulig å bli brakt raskt i land.

På de lange øvre dekk er det nok av plass for dem som vil jogge litt for å skjerpe appetitten til neste måltid –

de blir det ganske mange av! Hudpleie, massasje og fysikalsk behandling er tilgjengelig, og ønsker man seg skikkelig trim er det barer å sette i gang i en svær gymsal like ved. På hoveddekket midtskips ligger skipets naturlige sentrum. Det består av en sal som strekker seg nesten fra den ene skipssiden til den andre. Her er det meget høyt under taket, i og med at det er åpent opp til åttende dekk. Der er en liten scene som ofte blir benyttet av forskjellige slag entertainere, om dagen og om kvelden. Et orkester spiller pop og country & western, et annet musikal, operette-musikk og klassisk. Og de kan sine ting. Ikke minst vokalistene! På hoveddekket ligger også glassmagasin, klesforretninger, gullsmed, suvenirbutikk, fotoforretning og -atelier med 4–5 fotografer. Disse kan benyttes dersom man ønsker bilder av personer, grupper eller ting om bord. Heller ikke her er det noe å si på prisene. På dekkene over finnes bibliotek, leseværelse og PC-rom. Åtte personheiser bringer deg fra nederste dekk til syvende, forut og midtskips.

Vannforbruket om bord blir jo enormt med så mange mennesker, og til min forbauselse var det aldri snakk om å spare. I maskinrommet fremstilte de ferskvann av sjøvannet, og intet tydet på at det var av Stillehavet vi drakk.

På den tiden var amerikanere flest opptatt av det forestående presidentvalget. I et one-man show i teateret om bord kom entertaineren inn på temaet med blant annet følgende utsagn: I det amerikanske presidentvalget har du ikke stemmerett dersom du er mentalt forstyrret. Men du kan risikere å bli valgt. Lenge leve ytringsfriheten!

Før vi går i land kan det være en fordel å vite litt om øyriket Hawaii. Det består av 137 øyer, de fleste ganske små, uten fast bosetning. Øya Hawaii er den største av de 8 store øyene, hvorav 7 har fast bosetning. Disse ligger ganske nær hverandre. Fra nord til syd ligger Kauai, Niihau, Oahu, Mola-

Hakon
Steenberg
gjenfåre tjenester

**Vår/sommertilbud
på
Opusblanketter
og
tannlegetrykksaker!**

Tlf. 920 46 290
Postboks 100, 3431 Spikkestad
post@hsteenbergs.no • www.hsteenbergs.no

Luau – hawaiiisk festaften.

kai, Lanai, Kahoolawe, Maui og Hawaii. Alle er vulkanske med høyeste aktive vulkan Mauna Loa på 4 169 meter. Der ligger verdens største glødende lava-sjø. Havet utenfor går ned til hele seks tusen meter. De fleste av de mange strendene er hvite som resultat av mange tusen års vekst og nedbryting av koraller. Man kan bade overalt uten å måtte tenkte på sultne haier. Vi hørte i allefall ikke noe om det. Farlige slanger finnes ikke her, bare to arter ufarlige firfisler. Moskito ble vi også spart for.

Det er nesten utrolig at et land så nær ekvator kan ha et så behagelig klima. Middelttemperaturen på vestsiden av øyene hvor de fleste holder til, ligger mellom 22 og 26 grader. Nordostpassaten blåser som en behagelig bris det meste av året. Men vi så også snø på de høyeste toppene midt i mai måned. På østsiden er det målt opp til 13 000 mm nedbør på ett år! Det skal være verdensrekord. Dette må være de store kontrasters rike.

Hawaii-øyene ble befolket ca. 500 år e.Kr. av polynesere fra Tahiti og Marquesasøyene. De hadde og har en livsfilosofi som er total forskjellig fra vår. De vektlegger Lykken: Du skal være lykkelig alle dine dager. Og de virker overbevisende lykkelige i alt sitt vesen. Det materielle er av underord-

net betydning så lenge du har nok til å spise deg mett. For å skjønne dette, må man være klar over at da deres forfedre kom hit, syntes de at de har funnet Paradis på jord. Og det skal ikke forbause noen. Kjærligheten til landet kommer frem i skikker, språk, sang, hula, tradisjoner og religion. Til og med i rikspolitikken. De føler seg ett med landet, noe man finner i deres intellektuelle og kunstneriske produksjoner. I fortiden, som i dag. Ordet «Aloha» er deres hallo og farvel. Ordet består av «alo» som betyr å dele, «ha» betyr å puste. Så aloha betyr å dele pust, eller mer presist; å dele livets pust. «Haole» er deres betegnelse for oss fra Vesten. «Ha» betyr altså pust, «ole» betyr uten. Så vi er mennesker uten pust, eller andpustne. Vi maser og stresser i vår hverdag, og jakten på materielle goder fører til at vi ikke får tid til å leve livet.

Når ble så dette paradiset oppdaget av den hvite mann? I 1777 kom kaptein i Royal Navy, James Cook, dit under en tre års oppdagelsesreise etter pålegg fra den engelske konge. Men det hadde han ikke glede av lenge. Året etter ble han drept der. Etter noen år kom spanske misjonærer, så de fleste hvite tilhører i dag den katolske kirke. Rene hawaiiianesere er det få igjen av i dag. Flertallet av de fastboende har hvit

avstamning, men det er også svært mange av japansk herkomst. Og kinesere og filippinere. Til sammen blir det et folketall på ca. 1,3 millioner. Cirka 40 prosent av ekteskapene er blandet, og de er monogame. Jordbruk er viktigste næringsvei. Sukkerrør, ananas og prydblomster er de viktigste produkter i nevnte rekkefølge. Turismen gir selvfølgelig økende inntekter. Universitetet ble åpnet i Honolulu i 1907. I 1959 ble Hawaii den 50. stat i USA. Det sendes to senatorer og to representanter til Kongressen i Washington. Engelsk er offisielt språk og derfor undervisningsspråket.

Etter drøye fem døgn i sjøen med knapt merkbar sjøgang kommer vi til øya Maui. På globusen ser vi at siden vi forlot gamlelandet, har vi seilt halve jorden rundt. Som på de fleste øyene her er der ikke dypvannshavn, så vi må fraktes med mindre båter. Og der leier verten minibuss som bringer oss til deres feriehus, en herlig residens med hvit sandstrand foran huset. Det er en god opplevelse å svømme i det azurblå krystallklare vannet som holder minst 25 grader.

Kveldens store begivenhet er en ekte hawaiiisk festaften, en luâu. Den begynner i strålende solskinn om ettermiddagen i en inngjerdet parkliknende hage som ligger åpen mot havet og stranden. Velsmakende havets retter blir servert med fruktsafter og viner. Så får vi høre, se og nyte innfødte hawaiiianesere fremføre tradisjonelle huladanser og –sanger, akkompagnert av orkester med ukulele, trommer, og voldsom applaus. De danser og spiller og synger, dels i små grupper, dels i samlet tropp, kvinner og menn. Kvinnene danser hula med absolutt hele seg, med armer og hender og ben og føtter og lykkelige ansikter – så utrolig vakkert og grasiøst. For en danse- og livsglede!

Neste kveld er vi tolv invitert som kapteinens eneste gjester i hans store salong ombord. Her vanker det en treretters middag med ørsmå mellomretter. Alt er like velsmakende. Dertil først

en tørr aperitif, så god vin til maten. Kapteinen ønsker velkommen til bords, forteller litt om skipet og svarer på spørsmål fra oss med smil om munnen. Det virker som han hygger seg, han og. Han syntes kanskje det godt å kunne snakke norsk til en forandring. Claus A. Andersen fra Bergen er den eneste norske blant besetningen. En flott representant for sitt land!

Kona på øya Hawaii var neste stopp. Tidligere hadde vi fått utlevert et hefte med liste over og kommentar til de ulike attraksjonene på øyene. Til disse er det organisert turer med buss, båt, fly og helikopter, med eller uten guide. Der er tilbud om svømming, snorkling, dykketur i undervannsbåt med glassvegger, omvisning på museer, historiske bygninger og besøk til vulkaner, plantasjer og regnskog. Så her skal man ikke kjede seg! Når vi vet at det årlig kommer mer enn fem millioner turister må der bli betydelige inntekter. I ettertid har det slått meg at vi aldri gikk og trakk i turister overalt. De eneste køene vi opplevde var vel i sikkerhetskontrollene.

Kailua på Hawaii regnes som sentrum for turistindustrien på grunn av sine mange gamle offentlige bygninger. Her ligger den velkjente guvernørboligen Hulihee Palace fra 1838 som er museum nå. Interesse vekker også Mokuaukua Church. Den er bygget av lavablokker og koraller. Man tager hva man haver, som Schønberg Erken skrev for mange år siden. Vi var tre som overvar en enkel og glad gudstje-

neste der. Forøvrig skal nevnes at byen er kjent for sin «intoxicating aroma», som det står i turistbrosjyren. Her dyrkes nemlig store mengder kaffe, vesentlig til eksport.

Om kvelden stikker vi til sjøs igjen for å se vulkanen Kiloouea. Siden 1983 har den spydd ut lava kontinuerlig. Å se de glødende lavamassene velte mange hundre meter nedover fjellsiden før de forsvinner i havet gjør et uforglemmelig inntrykk på oss alle. Kommenter fra en vittig sjel: «Det der var jo en grei plass å ta krabber og få de ferdig kokt!»

Honolulu på Oahu er hovedstaden i øyriket. 80 prosent av statens innbyggere er bosatt på den øya, og Honolulu er statens største by. Det var ikke uten vemod vi forlot skipet vårt, denne gang for godt. Men øya har meget å by på. Byen var nok veldig forskjellig fra det bildet jeg hadde dannet meg på forhånd. Sentrum kunne like godt vært i hvilken som helst amerikansk storby, med svære skyskrapere som huser kontorer og forretninger og meget dyre leiligheter i de øvre etasjer. De svære hotellbygningene ruver nok mest i landskapet. Det meste av byens sjøside består av den ikke helt ukjente Waikiki Beach. Flere kilometer med kritthvit sand og klart varmt saltvann innbyr til lange bad. En tett rad med ulike frodige palmetrær byr på skygge når solen tar for meget. Som vi nøt det!

7. desember 1941. Et helt uventet og skjebnesvangert japansk angrep en søndag morgen på Pearl Harbour. Det

meste av den amerikanske stillehavsflåten blir senket i havnen. Mer enn 2000 amerikanske militæres liv går tapt. Dermed er USA med i den andre verdenskrig. Det skal vi være glade for. I ettertid har det blitt sagt at dersom USA hadde fortsatt å tviholde på sin nøytralitet, ville Europa vært under Nazistyre i dag.

En del av denne flåtebasen er i dag et «National Memorial». Der ble vi guidet om bord på forskjellige krigsskip, blant andre slagskipet Missouri. Det var her om bord at det endelige punkum for den andre verdenskrig ble satt etter at atombomber var sluppet over Hiroshima og Nakasaki. Da ble den japanske keiser tvunget til å kapitulere betingelsesløst. Endelig! Det var altså tre måneder etter at tyskerne hadde overgitt seg. Keiserens representant måtte underskrive kapitulasjonen her om bord da skipet lå for anker i Tokyo-bukten. Men mennesket lærer aldri – i krig finnes det bare tapere. Bare fem år etter brøt Korea-krigen ut da vi var på syvendeklassetur til Danmark for å feire slutten på folkeskolen.

Så var vårt opphold på disse fantastiske øyene slutt. Etter sitt besøk på Hawaii skrev Mark Twain: «Jeg reiste dit for å bli en uke, men ble der i fem. Jeg har aldri hatt så herlig en tid noe sted. Ikke ett øyeblikk har jeg tenkt på business, bekymringer, vanskeligheter, sorg eller tretthet. Minnene vil alltid være der». Som mine.